

K 220 164
3

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

K 220164
3

ს. რესპუბლიკა კულტურის სამინისტრო
ბილის ეროვნული მუზეუმი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

3030 ქლიაჰა

კვლევითი უნიკალური პეიზაჟის
ჯიშთა
კავალაჟი

(შეორე გამოცემა)

1992 წელი
მარტვილი

საქართველოს რესპუბლიკა კულტურის სამინისტრო

მარტვილის ეროვნული მუზეუმი

3030 ქლიაჰა

**ქველქოლსური უნიკალური ვაჟის
ჯიშთა
კავალოგი**

(მეორე გამოცემა)

1992 წელი
მარტვილი

634.8 (479.22)

ვაზის ჯიშები საქართველოში

ქართული
ენციკლოპედია

მარტვილის ეროვნული მუზეუმის საკოლექციო ნაკვეთი არსებობს 1974 წლიდან ბატონ ე. შევარდნაძის ნებართვით. ვაზის დარგვისთანავე მუზეუმი აწარმოებდა ბიოლოგიურ და მექანიკურ ანალიზებს, ხოლო 1977 წლიდან ოცდაოთხივე ჯიშზე წარმოებს ყურძნისა და ნაყენის ყოველწლიური ქიმიური ანალიზი. ჩვენ ამ კატალოგში შევეცადეთ მკითხველისათვის მიგვეწოდებინა ანბანურად სახეების მიხედვით ჯიშთა ზოგადი დახასიათება და ნაყენის ქიმიური ანალიზის შედეგები.

ვფიქრობთ ეს შედეგები ყურადღებას გამამხვილებს ჯიშებზე და ხელს შეუწყობს მის მასობრივ აღდგენას, დანერგვას.

საქართველოს
მუზეუმების
სისტემაში
11709-5000

საქართველოს
ეროვნული
ენციკლოპედია

ს ი ა

გამოყენებული ლიტერატურისა:

1. ივ. ჯავახიშვილი „საქართველოს ეკონომიკური ისტორია“, ტ. 11. 1935 წ.
2. ნ. კეცხოველი, მ. რამიშვილი, დ. ტაბიძე, „ამპელოგრაფია“. 1960 წ.
3. მ. რამიშვილი „ამპელოგრაფია“. 1970 წ.
4. გ. ელიავა, თ. ელიავა, „ძველ კოლხური უნიკალური ვაზის ჯიშთა კატალოგი“, 1984 წ.

K 220.164
3

ანგანური სამიხველი

ადესა, იზაბელა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

შავყურძნიანი ჭიში. სამეგრელოში მასობრივად გავრცელებული, ამპელოგრაფიულად აღწერილი. იზაბელა გიბსის მიერ ამერიკის ტყეში ნაპოვნი ვაზია, რომელიც მისი სახელით გავრცელდა (მ. რამიშვილი).

იგი სამეგრელოში შემოვიდა ოდესის გზით. ამიტომ იზაბელა და ადესა ამ ისტორიული გზის განმმარტებელი სახელწოდებაა. მას მეგრული შესატყვისი სახელწოდება არა აქვს, სამეგრელოში იწოდება უფრო მეტად ადესად. დგება საშუალო ხარისხის ღვინო. იგი მასობრივ ხმარებაში და მოწონებაში იყო. მისთვის დამახასიათებელია დიდი მსხმოიარობა, მაღალარზე ტევადი გასვლა. მტევანი შედარებით კონუსურია, ასხია მარცვლები შედარებით ნათლად, არა მჭიდროდ. დამწიფებისას არის შავი ფერის. ნაყენი დგება შავი ფერის, წვენი საკმაოდ უხვი აქვს. იგი მშრომელი მოსახლეობის მოთხოვნას აკმაყოფილებს. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ სამეგრელოში არ იცნობდნენ საკუთარ, უფრო მაღალხარისხის ვაზს. მაგრამ ტენიან ადგილს ეს ნაკლებ კაპრიზი ჭიში უფრო იტანს. არის საკმაოდ მტკიცე და სრული ვეგეტაციის ვაზი. ყურძენი იკრიფება სექტემბრის თვეში, იქნებ ცოტა ადრეც. კლიმატური პირობების შესაფერისად. არ ავადდება. ფილოქსერა გამძლეა, თუმცა ნაყენში 16,2% შაქარია, ხან ცოტა ნაკლები, ხან ცოტა მეტი.

ჰიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზომი ხელსაწყოს ჩვენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %
1977	20/IX	1,070	23°	16.2%
1978	15/IX	1,070	23°	16.9%
1979	20/IX	1,075	20°	17.2%
1980	25/IX	1,070	19°	17.9%
1981	23/IX	1,070	17°	15,6

ქვეყნული
ცენტრი
საგანმანათლებლო
აღიარებულია

1	2	3	4	5
1982	15/IX	1,070	17°	15,6%
1983	19/IX	1,070	18°	15,9%
1984	20/IX	1,075	19°	17,2%
1985	13/IX	1,075	21°	15,2%
1986	5/IX	1,075	18°	17,4%
1990	16/IX	1,071	18°	16,2%
1991	15/IX	1,075	19°	17,2%

აფხილური

თეთრყურძენა ჯიშია. მალღარი, დაბლარზე გაიზარა. ახასიათებს კარგი ვეგეტაცია. ყლორტი საკმაოდ შქლავრი აქვს. მოკლე მუხლ-თაშორისებით, ფართე, გონივრებდაკბილური ფოთლები. ფოთლების ქვედა მხარე ბუსუსიანია. ისხამს ცილინდრული ფორმის მტევანს, წვრილი მარცვლებით. მწიფდება კარგად. მწიფე ნაყოფი მკრთალი ღვინისფერია. ღვინო დგება კარგი, დამახასიათებელი სუნით და გემოთი.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზო-მი ხელსაწყოს რვე-ნება	თერმ. მეტრ. ს. ჩვენება	შაქარი %
1977	—	—	—	—
1978	5/X	1,085	18°	19,9%
1979	10/X	1,080	20°	18,6%
1980	20/X	1,082	19°	18,6%
1981	24/X	1,082	20°	19,4%
1990	19/X	1,085	19°	19,9%
1991	19/X	1,085	19°	19,9%

ზორცისფერი ღვინის მასალა. წმინდა მეგრული ჯიშის მქონე მარცხენა მხარის სისათვის დამახასიათებელი ვეგეტაცია. ვარჯი. მალე მწიფდება. სრულად ვრცელდება. იტანს დაბლარზე დაყვანას. ისხამს ბევრს. დაახლოებით 150-160 ცენტნერს. იცის მსხვილი წოწოლა. ცილინდრულ-კონუსური მტევნები. მწიფდება ზორცისფრად. ღვინო ოდნავ მწკლარტეა, ზორცისფერი, აქვს ადესის სუნი და გემო. ამიტომ მას ადგილობრივ „თეთრ ადესას“ ეძახიან თუმცა ბატონი მაქსიმე რამიშვილის განმარტებით ეს სახელწოდება არაა სწორი. ადესა ამერიკელი ჯიშია, ხოლო, დლუნდლუში კოლხური. მისი ყლორტი, მუხლთაშორისი და ფოთლის ქვედა და ზედა მხარი ადესის ფოთლისაგან განსხვავდება. იგი შედარებით სამნაკეთიანია. განსხვავებულია ყუნწსაჯდომიც.

ჯიში სასუფრეცაა და საღვინეც. ღვინო დგება საშუალო ხარისხისა. ბატონ გ. მიქელაძის განცხადებით მოგვაგონებს ბორდოს ღვინოს (ფრანგული). თუმცა იგი წმინდა კოლხური ვაზია. ვფიქრობ, ეს ჯიში საექსპლოატაციო ღირებულებას მოკლებული არაა.

ჰიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარშომი ხელსაწყოთა ჰევენება	თერმომეტრის ჰევენება	შაქარი %-ში
1977	10/IX	1,080	18°	17,6%
1978	10/IX	1,075	14°	17,0%
1979	25/IX	1,075	22°	17,2%
1980	23/IX	1,078	15°	17,3%
1981	20/IX	1,073	15°	16,4%
1982	5/IX	1,073	24°	17,0%
1983	5/IX	1,074	24°	17,2%
1984	23/IX	1,075	23°	17,5%
1985	20/IX	1,075	23°	17,5%
1991	15/IX	1,075	23°	17,5%

ე ბ უ ქ გ უ რ ი

თეთრყურძნიანი ჯიში, მალღარი, დაბლარსაც კარგად ადასტურებს ცილის საკმაოდ დიდი მსხმოიარობა. ისხამს ცილინდრული ფორმის მომსხმო მტევნებს. აქვს საკმაოდ ღონიერი ყლორტები, მოკლე მუხლთაშორისებით. ყლორტები შეფერილია მოწითალო ფერით და დაფარულია ბუსუსებით. ასევე, საკმაოდ სრული, სამნაკეთიანი, გონივებდაკბილული ფოთლის ქვედა მხარე შეპუსუ-ლია. მომწიფებული მარცვალი გამჭვირვალე ქარვისფერია. დგება საუკეთესო ღვინო, დამახასიათებელი გემოთი და სურნელებით. ეტყობა, იგი მთელს კოლხეთში იყო გავრცელებული. მსხმოიარო-ბა ჰექტარზე საშუალოდ 130-160 ცენტნერია. დაკვირვება წარმო-ებს 25 წლის განმავლობაში.

ჰიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზო- მი ხელაწ- ყოს ჩვე- ნება	თერმი- მეტრა ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	5/XI	1,095	17°	22,3%
1978	10/IX	1,095	18°	22,6%
1979	10/X	1,095	20°	22,6%
1980	10/X	1,095	20°	22,6%
1981	5/XI	1,095	17°	22,3%
1982	15/X	1,095	17°	22,3%
1983	29/X	1,095	20°	29,6%
1985	17/X	1,098	24°	23,6%
1986	21/XI	1,100	22°	23,9%
1990	21/X	1,097	22°	23,1%
1991	16/X	1,106	18°	25,5% განსაკუთრე- ლი კლიმატი

კ ა ზ ი ზ ი

შეფუტრძენა ჯიშია, მალლარი, დაბლარსაც ეგუება, მარცვლები მჭიდროდ მსხვილი-ნა-
 იართბა ეცემა. მალლარზე ხშირმოსავლიანია. ისხამს მტევანს სა-
 შუალო სიდიდისა. ცილინდრულ-კონუსური ფორმისა. მტევანზე
 მარცვლები მჭიდროდ ასხია. მოსავლიანობა ჰექტარზე 100-130
 ცენტნერამდე აღწევს. ავადმყოფობის გამძლეა. იცის მაღალი ხარი-
 სხის ღვინო, ოდნავ თავისებური გემოთი, შემოდის სექტემბრის
 შუა რიცხვებისათვის, იცის საკმაოდ ხშირი ვეგეტაცია, ფოთლის
 ზედა ნაწილი დანაკეთულია, ქვედა მხრიდან ოდნავ შებუსუსულია.
 ნაყენში 20-21% შაქარია, ნიადაგის მიმართ არ არის კაპრიზი, გა-
 ვრცელებულია აფხაზეთშიაც. გვხვდება გურიისშიც. უფრო კოლხე-
 თის დაბლობისათვისაა დამახასიათებელი.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზო- მი ხელსა- წყოს ჩვენება	თერმომე- ტრის ჩვე- ნება	შაქარი %-ში
1977	20/IX	1,080	22°	18,6%
1978	10/IX	1,085	23°	20,2%
1979	15/IX	1,085	26°	20,2%
1980	12/IX	1,086	26°	20,4%
1981	21/IX	1,086	26°	20,4%
1982	12/IX	1,088	21°	20,4%
1983	25/IX	1,086	25°	20,4%
1984	21/IX	1,088	21°	20,7%
1985	29/IX	1,088	22°	20,7%
1986	29/IX	1,086	23°	20,7%
1987	10/IX	1,085	20°	19,9%
1988	15/IX	1,086	20°	20,2%

1	2	3	4	5
1989	21/IX	1,082	23°	19,4%
1990	25/IX	1,085	23°	20,4%
1991	18/IX	1,085	22°	19,9%

კამური

თეთრყურძენა ჯიში. საკმაოდ ღონიერი ვაზია. მალღარი. დაბლარსაც კარგად ეგუება. ხასიათდება კარგი ვეგეტაციით. ყლორტი მუქი მოწითალო ფერისაა. ოვალური, დიდი ზომის ფოთლით, რომლის ქვედა მხარე დაფარულია ქეჩისებური ბუსუსით. ფოთლი ხუნთვითიანია. გონივრულად კბილული. ყუნწის საჯდომი ისრის წვერის ფორმისაა. ფოთლის ზედა მხარე გლუვია. მომწიფებულ რქა შეფერილია მუქი კაკოსფრად. ისხამს კარგად. 13-16 სმ. სიგრძის კონუსური ფორმის მტევნები მრავლად ასხია. მწიფე ნაყოფი ღია ვამპკირვალე ფერისაა. ნიადაგს კარგად ეგუება. არ ავადდება. უფრო ეფექტურია მაღალი შტამბი. ისხამს 120-150 ცენტნერამდე ჰექტარზე. შაქრის მოცულობა ნაყოფში დიდია, ამიტომ ღვება განსაკუთრებული სურნელისა და გემოს ღვინო. ჯიში მალღალი საექსპლოატაციო ღირებულებისაა.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წელი	დაკრეფის თარიღი	შაქარის-მი ხელაწ-ყოს ჩვე-ნება	თერმო-მეტრის ჩვენება	შაქარი %-ბი
1977	—	—	—	—
1978	—	—	—	—
1979	19/X	1,090	20°	21,2%
1980	7/X	1,090	22°	21,2%
1981	11/X	1,090	20°	21,2%
1982	7/XI	1,090	22°	22,2%

1	2	3	4	5
1983	8'XI	1,090	21°	21,2%
1984	10'X	1,095	20°	22,6%
1985	8'X	1,092	21°	21,8%
1986	13'X	1,093	24°	22,6%
1987	20'X	1,090	21°	21,2%
1988	15'XI	1,070	20°	21,2%
1989	20'X	1,097	20°	21,2%
1990	10'X	1,093	23°	22,0%
1991	19'IX	1,075	21°	22,6%

კოლოში

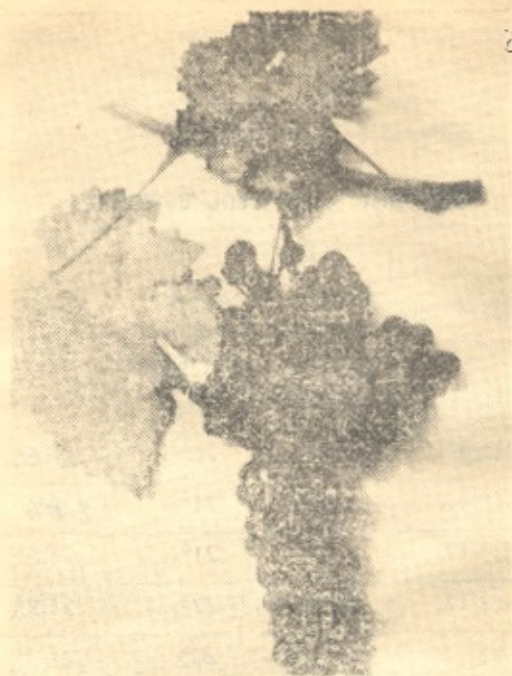
შავყურძენა ჭიშია. (მწარესი). მწარეა მარცვლი; მწარეა შავბარი. ღვინდება თაფლის ფიჭას გემოთი. საუკეთესო ღვინო დგება, ისხამს ბევრს. ახსიათებს მცირე, ცლინდრული ფორმის მტევნები, კუმსი მარცვლები. ყლორტი მოწითალო ფერისაა, ბუსუსიანი, მუხლთაშორის მანძილი მოკლეა. ყლორტზე ხშირად 3-5 მტევანი ასხია, მაღლარზე უფრო ხშირი და საკმაოდ სრულია. ეგუება დაბლარსაც. ფოთოლი სამნაკეთიანია. ფოთლის ორივე მხარე პრიკლა და უბუსუსოა. მაღლარზე შეწამელა არ უნდა, დაბლარზე ხშირ შეწამელას ვერ იტანს. მწიფდება აგვისტოს დასასრულს, სექტემბრის პირველ დეკადაში უნდა მოიკრიფოს, თორემ შემდეგ შეჭკნობას იწყებს. დაკრეფილ ყლორტებზე ახალი ყვავილები ჩნდება, ისხამს მტევანს, საკმაოდ მოდის და თუ ამინდი დაუდგამეორედ მწიფდება. იქნებ სელექციის შედეგად მაღალი ხარისხის ახალი ჭიში იქნას მიღებული. ეს საორიენტაციო პერსპექტივაა. ავადმყოფობის გამ-

ძლეა. არ ავადდება, არც ადგილის მიმართაა კაბრიზი. ნაყენა შექ-
 რისა და სპორტის საკმარა შემცველობით ხასიათდება. **შექმნილია**
 კოლხეთში უნდა ყოფილიყო გავრცელებული, ადგილს **„კოლომისა“**
 ნას“, „კოლომს“ და ა. შ. ეძახიან, ისხამს ხშირად 120-150 ცენტნერს
 პექტარზე. მაღლარი უფრო ნაყოფიერია, დაბლარი კი ყურძნის შე-
 ფერილობით და მწიფობით გამორჩეულია. ალაგ-ალაგ „უშრომელა-
 საც“ ეძახიან.

კიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარ- მზომი თერმო- მეტრის ჩვენება	თერმო- მეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	15/IX	1,095	22°	22,6%
1978	15/IX	1,095	21°	22,6%
1979	20/IX	1,090	21°	21,8%
1980	12/IX	1,090	27°	21,8%
1981	11/IX	1,090	20°	21,2%
1982	15/IX	1,095	21°	22,6%
1983	20/IX	1,090	27°	21,5%
1984	4/IX	1,090	27°	21,5%
1985	23/IX	1,090	22°	21,2%
1986	20/IX	1,090	22°	21,2%
1987	15/IX	1,091	18°	21,5%
1988	15/IX	1,090	20°	21,9%
1989	20/IX	1,095	21°	22,6%
1990	15/IX	1,095	20°	22,6%
1991	20/IX	1,089	21°	21%

„შეყურძნიანი ჯიში“ (თამაყონის სას. საბჭო, სოფ. თარგამეული, ადგილი „ქაჭყვადური“). მაღლარი, დაბლარზედაც კარგად ხარობს: შზის გული ადგილი უყვარს, სამსრეთის ფერდობი. ხარობდა ტყიანში ხურმის და ჭუტა ვაშლის მაღალ ზეგზე. ფოთოლი საგმოდ დანაკეთულია. ყლორტი და ფოთოლი ქვედა მხარზე ბუსუსითაა შემოსილი. ახასიათებს მოკლე მუხლთაშორისი მანძილი. ყლორტი მოწითალო ფერისაა. ისხამს კონუსური ფორმის მტკეცებს, საკმაოდ სრულს. აქვს ფალოსის ფორმა. ამიტომ ფალოსის კულტის სალოცავის საზედაზე ღვინოდ მიანიათ. ნაყოფი გიშრისფერისაა. ხეზე თითქმის დეკემბრის ბოლომდე რჩება. ავადმყოფობის გამძლეა. ახასიათებს დამახასიათებელი გემო და სუნი. მაღალი ხარისხის ღვინო დგება, ხშირი მსხმოიარობა ახასიათებს. თითქმის 150-160 ცენტნერი ნაყოფი მოდის ჰექტარზე. შაქრიანობა 25%-ს აღემატება. წმინდა კოლხური ჯიშია.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

ქართული
საქართველოს
საქართველოს
საქართველოს

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარპხო- მი ხელსაწ- ყოს ჩვე- ნება	თერმომე- ტრის ჩვე- ნება	შაქარპ- %-ში
1977	15/XI	1,100	19°	23,9%
1978	22/XI	1,100	18°	23,9%
1979	18/XI	1,105	19°	25,2%
1980	25/X	1,104	23°	25,2%
1981	25/X	1,100	27°	24,2%
1982	20/X	1,103	21°	24,7%
1983	25/X	1,105	21°	25,2%
1984	20/X	1,105	20°	25,2%
1985	4/XI	1,105	22°	25,2%
1986	1/XI	1,105	22°	25,2%
1987	25/X	1,100	19°	23,9%
1988	30/X	1,102	20°	24,4%
1989	5/XI	1,105	20°	25,2%
1990	10/XI,	1,107	20°	25,3%
1991	16/X	1,102	18°	24,4%

მახვატელი

მახვატელი (მახვატური). შავყურძენა ჯიშია. (საკვანეტი, სატკეი-
რი). მალღარი ჯიში. დაბლარსაც კარგად შეეგუა. ხასიათდება ფარ-
თო, შედარებით სუსტად დაკბილული - სამნაკეთიანი ფოთლებით.
ფოთლის ზედა მხარე საკმაოდ ძარღვიანი და დანაკეთულია, ქვედა
მხარე ბუსუსიანია. აქვს ძლიერი ყლორტები, ხასიათდება კარგი
ვეგეტაციით, ჯანსაღი, მსლავრი ვარჯით. ღერო ოდნავ მოწითალოა

და დაფარულია სქელი ბუსუსით. მუხლთაშორის მანძილზე სქელი კარგი მსხმოიარეა. კონუსური ფორმით. მტევანზე მკვრივად შეკრულია საკმაოდ მსხვილი მარცვლები. შემოდტმტტტტტტტტტტ თევში. დგება მაღალი ხარისხის ღვინო. არის ავადმყოფობის გამძლე. ნაყენი გამოირჩევა განსაკუთრებული გემოთი, სისქითა და სურნელებით. უფრო მაღალ შედეგებს იძლევა მაღალი შტამბი. მაღალ მოსავლიანია, ჰექტარზე 150-160 ცენტნერამდე, ნაყენში 22% შაქარია. იგი გამორჩეული საექსპლოატაციო ღირებულებისაა. ადვილს კარგად ეგუება, არ არის მიზეზიანი.

კვირური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზომი ხელსაწყოს ჩვენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	29/X	1,085	20°	19,9%
1978	5/XI	1,092	19°	21,8%
1979	18/X	1,090	18°	21,2%
1980	19/X	1,085	26°	20,9%
1981	25/X	1,090	24°	21,5%
1982	19/X	1,090	26°	21,5%
1983	8/XI	1,090	23°	21,5%
1984	4/XI	1,095	23°	22,8%
1985	25/X	1,095	23°	22,8%
1986	20/X	1,095	24°	22,8%
1987	5/XI	1,090	22°	21,2%
1988	10/XI	1,095	23°	22,8%
1989	25/X	1,090	23°	21,5%
1990	19/X	1,095	20°	22,6%
1991	19/X	1,095	20°	22,6%

თეთურძენა ჯიშია. მაღლარი. დაბლარზე ჩვენ დაიყვანეთ. იგი შევაჯარეთ შუჩეშთან. ნოვა ან ნოა ხშირმსხმოიარეა. იცის მეჩხერი კონუსური მტევანი. სექტემბრის შუა რიცხვებში შემოდის მწიფობანი და შემდეგ ცვივა. ამიტომ „მკვიანას“ ან „თეთრ მაჭუა-დურს“ ეძახიან. ცვენადობის გამო დიდ გამოყენებაში არ იყო. ტყის პირას მასივებში და ეზო-კარმიდამოს ანგაროებში ხურმისა და ჭუტა ვაშლის მაღალ ხეებზე იყო მიშვებული. თუმცა ამ ხეებს მისთვის ვინ მოაცილიდა, მას სხვა ჯიშებს მიურგავდნენ. განსაკუთრებით ადესას, შონურს და ა. შ. ამიტომ ტყეებში ხარობდა. ხილად კმრთელია, რაღვან ყურძენი ცვივა, დაცვენილს აგროვებდნენ და ღვინოს დააყენებდნენ. ღვინო შაქრის კარგი შემცველია, მსუბუქი და სასიამოვნო სასმელია. იგი თითქმის ყველა თეთრსაგან გამოირჩევა. ქართველ ამბელოგრაფებს აღწერილი აქვს მკვიანაც და ნოაც (მ. რამიშვილი, ნ. კეცხოველი და სხვ.) „ნოა“ სამეგრელოში არა აქვთ მოხსენებული. მას სამეგრელოში ნოვას უწოდებენ. იგი ეტყობა მეგრულ „მკვიანას“ ჯიშთან აირია. ნოა ამერიკელია, ხილო ნოვად წოდებული „მკვიანა“ მეგრული, კოლხური ჯიშად შეიძლება ჩაითვალოს. მას მ. რამიშვილის მიერ აღწერილ „ნოასთან“ ბევრი საერთო არა აქვს. ჩვენ მეგრულ ნოვასთან შეჯვარებით გამოვიყვანეთ ახალი ჯიში.

ჩვენს სელექციურ ჯიშს, ჩვენს მიერ გამოყვანილს ვუწოდებთ „კუნდიდური“. მან გასულ წლებში და მიმდინარე წელსაც საკვირველი შედეგი მოგვცა. ცვენადობა შეწყდა. მტევანი უფრო სხივიანი გახდა. ნაკლებად მეჩხერი. გამჭვირვალე, ისხამს ბევრს, მწიფობას ასწრებს და იკრიფება ნორმალურად. დგება კარგი ღვინო. ახასიათებს საკმაოდ სრული ვეგეტაცია. ყლორტი მწვავე შეფერილობისაა. მწიფობისას გადაიკრავს მუქი ყავისფერს. ფოთოლი სამნაკეთიანია, საკმაოდ დიდი ზომისა. ნაკეთთა გონიოები დაკბილულია. ზედა მხარე პრილაა, ხოლო ქვედა მხარე ოდნავ შებუსულია. მტევანი ისევ კონუსურია. მჭიდროდ დასხმული მარცვლებით. მარცვლები საკმაოდ მსხვილია. ვფიქრობთ დაკვირვებაც და სელექციაც უნდა გაერეულეს. ჯიში უნდა გამრავლდეს. ადგილის

მიმართ კაპრიზი არ არის, ავადმყოფობა გამძლეა. ხშირი და მძიმე შეწამვლა არ სჭირდება. მალლარი ხომ საოცრად გაჭირვებული მსხმოიარეა.

ბიბლიოციტოქსი

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეტის თარიღი	შაქარ-მზომი ხელსაწყოთა ჩვენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში	
1980	20/IX	1,085	24°	18.8%	მალლარია
1981	—	—	—	—	—
1982	—	—	—	—	—
1983	—	—	—	—	—
1984	—	—	—	—	—
1985	25/IX	1,080	20°	18.6%	მალლარია
1986	—	—	—	—	—
1987	—	—	—	—	—
1988	—	—	—	—	—
1989	15/IX	1,085	19°	19.9%	ნაჭვარი
1990	20/IX	1,090	20°	21.2%	ნაჭვარი
1991	20/IX	1,092	20°	21.8%	ნაჭვარი

ო ჯ ა ლ ე ზ ი

შევეურებენა ჯიშია, დაბლარზე დაიყვანა მიურატმა. ისხამს საკმაოდ, აქვს კონსუსტი, მცირე ზომის მტევნები. დაბლარზე ხშირ შეწამვლას საჭიროებს. მალლარზე უკვე ვერ გავრყევანეთ. უხვმთოსავლიანი არ არის, მაგრამ ნაყენი მალალი ხარისხისაა. ახასიათებს მალალი შაქრიანობა — 24%. გამოირჩევა მალალი სპირტიანობით. იკრიფება დეკემბრის პირველ რიცხვებში. ჯიში არაერთხელ აღწერილია.

ჯიშიური ანალიზის შედეგები

ქვეყნული
ცენტრი
საგანმანათლებლო
აღიარებულია

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმ- ზომი ხელ- საწყო ჩვენება	თერმო- მეტრის ჩვენება	შაქარმ- %-ში
1977	20/XI	1,085	23°	20,9%
1978	22/XI	1,100	20°	23,9%
1979	16/XI	1,103	19°	24,7%
1980	21/XI	1,101	18°	24,2%
1981	20/XI	1,102	18°	24,2%
1982	22/XI	1,100	18°	23,9%
1983	20/XI	1,101	18°	24,2%
1984	25/XI	1,100	18°	23,9%
1985	24/XI	1,101	18°	24,2%
1986	25/XI	1,100	21°	23,9%
1987	21/XI	1,105	22°	25,2%
1988	24/XI	1,105	21°	25,2%
1989	26/XI	1,101	20°	24,2%
1990	5/XII	1,100	18°	23,9%
1991	25/XI	1,105	21°	25,2%

K 220.164

კ ა ნ ა ზ ი

შავყურძენა ჯიშია. მალღარი დაბლარზე დაყვანას საუკეთესოდ იტანს. აქვს ფართო ფოთლები, სამნაკვთიანი, შედარებით ნაკლები სიხშირის, დაკბილული გონიობებით. ქვედაა მხარეზე საკმაოდ ბუსუსიანია. ხასიათდება მძლავრი ყლორტებით. მოკლე მუხლთაშორისე-ბით. თეთრი, ქეჩისებური ბუსუსით დაფარული. ყლორტს მუქი

საქართველოს
აგროცენტრი
თბილისი

მოწითალო ფერი გადაკრავს. მტევანი ცილინდრულ ფორმისაა (16-18 სმ). აქვს მოზრდილი, მკიდროდ ასხმული მარცვლები. მწიფე ფე ნაყოფი გიშრისფერია. ავადმყოფობის მიმართ გამძლეობა კარგია. საუკეთესო ხარისხისაა. გამოირჩევა სპეციფიკური გემოთი და მურვანელებით. ადგილის მიმართ არ არის მიზეზიანი. მაღალი საექსპლუატაციო ღირებულებისაა. ღვინო საზედაზე დანიშნულებისაა.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარშობა მი ხელსაწყოს ჩვენება	თერძომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	10/X I	1,081	17°	18,8%
1978	5/X I	1,085	17°	19,6%
1979	28/X	1,092	19°	21,8%
1980	20/X	1,086	21°	20,2%
1981	24/X	1,085	23°	20,2%
1982	25/X	1,085	17°	19,6%
1983	15/X	1,095	19°	22,6%
1984	18/X	1,092	17°	21,8%
1985	19/X	1,094	23°	22,6%
1986	21/X	1,090	21°	21,8%
1987	2/X I	1,092	20°	21,8%
1988	25/X	1,090	21°	21,2%
1989	20/X	1,090	21°	21,2%
1990	21/X	1,092	20°	21,8%
1991	16/X	1,095	22°	22,6%

თეთრყურძენა ჯიშია. რიონისპირეთისათვის, სოფელ...
 სა, ნაესაკაოსა, კოდორსა, გულეიკარისა და კეთილარისათვისაა და-
 მახასიათებელი. უიშვიათესი ჯიში. მის მომვლელად ჭყონდიდელე-
 ბი კოდორში და შუაქალაქში ასახელებდნენ ინჩხურიდან მევენა-
 ხეებს: სილაგაძეებს, უჩავეებს და ა. შ. „პუმპულა ჩვენი იყოს, სხვა
 ყველა ვალდებულებისაგან გამინთავისუფლებიხართო“, — ასეთ პი-
 რობას უდებდნენ. მალლარი ვაზია, ჩვენ დაბლარზე დავიყვანეთ,
 ადგილს შედარებით შეეგუა. უყვარს შლამიანი მდინარის პირები.
 განსაკუთრებით მისთვის რიონის პირეთში, შუაქალაქსა და ნაესა-
 კაოშია მისთვის სასარგებლო მიკროკლიმატი. უყვარს არა ჭარბ
 მორეული ნესტი. იგი კოლხევისათვის დამახასიათებელი ჯიშია.
 ცნობილია მისი შავი და თეთრ ყურძნიანი ჯიშები. ჩვენ ვიპოვეთ
 თეთრყურძენა. ახასიათებს საკმაოდ მძლავრი ვეგეტაცია, ღონიერი
 ყლორტები. ყლორტი შეფერილია მწვანედ, თანდათანობით. ზრდის
 პერიოდში მოწითალო ფერს იღებს. ყლორტი მხოლოდ წვერ-
 შია ოდნავ ბუსუსიანი. მუხლთაშორის მანძილი შედარებით დი-
 დია — 7-8 სმ. მუხლები მკვეთრი ზურგულაა. მუხლთაშორის ზუ-
 რგულა თეთრი ბუსუსითაა დაფარული. ფოთოლი შედარებით დი-
 დი ზომისაა. სამნაკეთიანი, ოვალური ფორმის, გონიოები მკვეთ-
 რად დაკბილულია. ყუნწის საჯდომი ოვალური ფორმისაა და გონი-
 ოები შედარებით წამოწეულია ქართული ა-ს ფორმით. ზედა მხა-
 რე პრიალა და გლუვია, ქვედა მხარე თეთრ, ქეჩისებური ბუსუსია-
 ნია ძლიერი ხსნარით სისტემატური შეწამვლა აუცილებელია, ის-
 ხამს საშუალოდ. აქვს პრიზმული მტევანი. მარცვლები მსხვილი და
 ელიფსის ფორმისაა. მწიფდება ქარვისფრად. შემოდის ოქტომბ-
 რის თვეში. მასზე დაკვირვება ჯერ არ დამთავრებულა. ვერც ვაერ-
 რცელებთ. ღვინო დგება კარგი, შაქრის საკმაოდ მაღალი შემცვე-
 ლობით, განსაკუთრებული გემოთი და სუნით.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

ქართული
საქონლის
საქონლის
საქონლის

წლები	დაკრ- ეფის თარი- ლი	შაქარშო- ში ხელსა- წყოს ჩე- ნება	თერმო- მეტრი ჩვენება	შაქარ- ი %-ში
1977	—	—	—	—
1978	—	—	—	—
1979	10'X	1,090	16°	21,0%
1980	19'X	1,095	20°	22,6%
1981	24'X	1,095	20°	22,6%
1982	15'X	1,090	20°	21,2%
1983	10'X	1,090	21°	21,2%
1984	19'X	1,090	18°	21,2%
1985	20'X	1,092	19°	21,8%
1986	25'X	1,095	19°	22,6%
1987	25'X	1,095	20°	22,6%
1988	10'X	1,095	20°	22,6%
1989	10'X	1,095	20°	22,6%
1990	21'X	1,092	23°	28,5%
1991	19'X	1,095	22°	22,6%

ს ა ა დ რ ე ო ნ ე ზ ი

თეთრყურძენა ჯიშია. (საადრეო თეთრი) მაღლარი. დაბლარზე ჩვენ დავიყვანეთ, შოთა ნაროუშვილის მეშვეობით. დაბლარზე კარკად ოხარა, მწიფობს კარგად. ისხამს ბევრს. იკრიფება ყველა ყურძენზე ადრე, ივლისის დასასრულს, აგვისტოს დასაწყისში. მწიფე ყურძენი გამკვირვალე ქარვისფერია. დგება საშუალო ღვინო. ამ

ყურძნით იწყება კოლხეთში რთველი, სრულდება ოჯალეშით, თ
 კემბრის თვეში. მთელ ამ პერიოდში გლეს ჰქონდა ყურძნის
 ლად სუფრისათვის და ღვინო. აქვს საკმაოდ სრული ფოთლები
 ფოთლები სამხაკეთიანია. შედარებით მცირე ზომისა. ფოთლები
 ქვედა მხარე შებუსულია თეთრი ბუსუსით. ყლორტებზე მუხლთა-
 შორისები მოკლეა. მსხმოიარობის დროს იშვიათი სილამაზისაა ვა-
 ზი. დახუნძლულია მტევნებით. თუმცა ღვინოში შაქარი დიდი შემ-
 ცველობის არ არის. მტევანი კონუსურია, გამოერევა ცილინდრუ-
 ლიც. წოწოლა, მეჩხერი მტევნები აქვს. ნაჭენი გამოირჩევა თავი-
 ნებური გემოთი და სურენელით. ავადმყოფობის მიმართ გამძლეა.
 დაბლარს კარგად ეგუება. საკმაოდ თხელი ბორდოს ხსნარით ხშირი
 შეწამვლა სჭირდება. მაღლარი შეწამვლას არ ითხოვს. მაღლარი
 ჭიშკა.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარ-მზომი ხელსაწყოების ჩვენება	თერმო-მეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	20/VIII	1,073	23°	17%
1978	4/VIII	1,072	25°	16,7%
1979	24/VIII	1,072	18°	16,4%
1980	10/IX	1,080	24°	18,8%
1981	10/IX	1,075	26°	17,5%
1982	10/VIII	1,072	18°	16,4%
1983	4/IX	1,075	26°	17,5%
1984	26/VIII	1,072	18°	16,4%
1985	25/VIII	1,075	18°	17,2%
1986	24/VIII	1,077	18°	17,8%
1987	26/VIII	1,078	18°	18,0%
1988	10/IX	1,070	19°	15,9%

1	2	3	4	5
1989	30 VIII	1,075	25°	17,5%
1990	25 VIII	1,072	18°	16,4%
1991	21 VIII	1,072	18°	16,4%

ბორჯომი

შევუძრებენა ჭიშია. მალლარი. დაბლარზე გაიხარა. მაგრამ ადგილს ვერ შეეგუა და სათანადოდ ნაყოფიერი არ გამოდგა. ჭერ დაკვირვება არ დამთავრებულა.

ქიმიური დაკვირვების შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზო-მი ხელსაწ-ყოს ჩვენება	თერმო-მეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1985	17/X	1,085	15°	19,6%
1986	13/X	1,085	22°	19,9%
1990	20/X	1,096	21°	20,8%
1991	13/X	1,090	19°	21,8%

ზონური

შევუძრებენა ჭიში. მალლარი. დაბლარზე პირველად ჩვენ დავიყვანეთ. დაბლარს კარგად იტანს. ოჯალეშა და შონურს შორის დიდი მსგავსებაა. განსხვავებაც არის, მისი ფოთოლი შედარებით ოვალურია. სამნაკვითიანი, ოდნავ დაკბილული. ქვედა მხარი შედაბებით სუსტადაა. ბუსუსებით შებუსილი. ყუნწთან კქმნის ოჯალეშისაგან განსხვავებით ოვალურ სამკუთხედს. ხასიათდება მოწითალო ფერის ყლორტით, მოკლე მუხლთაშორისისებით. ხშირი მხსმოიარეა. მტევანი მოცულობით მცირე ზომისაა, ნაყოფი გიშრისფერია. ავადმყოფობის გამძლე ჭიშია. დაბლარზე ხშირ და მძიმე შეწამვლას მოითხოვს. მწიფდება ნოემბრის შუა რიცხვების

შემდეგ ღვინო დგება მაღალი ხარისხისა. შაქრის დიდი შემცველობით. თჯალეშთან შედარებით ნაყენი უფრო რბილია, უკარგუნეული ვებული გემოთი და სურნელებით.

საქართველო
საქართველო
საქართველო

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარ-მზომი ხელსაწყოთა ჩვენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	20/XI	1,097	18°	22,8%
1978	22/XI	1,097	17°	22,8%
1979	16/XI	1,095	18°	22,6%
1980	20/XI	1,101	18°	24,2%
1981	10/XI	1,102	17°	24,4%
1982	20/XI	1,097	18°	23,8%
1983	19/XI	1,095	18°	22,6%
1984	5/XI	1,101	19°	24,2%
1985	19/X	1,100	18°	23,9%
1986	17/X	1,100	19°	23,9%
1987	24/XI	1,101	20°	24,2%
1988	18/XI	1,102	21°	24,7%
1989	10/XI	1,100	20°	23,9%
1990	19/XI	1,101	20°	24,2%
1991	9/XI	1,099	21°	23,5%

შეზღვევა

თეთრყურძენა ჯიში. მაღლარი. დაბლარზე იქნა დაყვანილი ჩვენს მიერ. დაბლარს კარგად ვგუეხა. უფრო ეფექტურია მაღალი შტამბი. ღონიერი ყლორტები აქვს. ახასიათებს კარგი ვეგეტაცია.

ახალი ნაზარდი ყლორტი მომწვანო-მოწითალო ფერისაა. წვეროზე უფრო შესამჩნევია მუქი შინდისფერი. მომწიფებული მტკიცე მხარე უფრო რუხი-წითელი ფერისაა. მუხლთაშორის დაშორებულია. მუხლთა ზურგულები საკმაოდ მკვეთრია. ზურგულა დაფარულია თეთრი ქენისებური ბუსუსით. ფოთოლი ხუთნაკეთიანია, მკვეთრად გამოყოფილი წვეროებით, რომელიც საკმაოდ დიდი და სქელია. ფოთლის კიდეები დაკბილულია ზერხისებურად. ქვედა მხარე დაფარულია თეთრი ბუსუსებით. მტევანი საკმაოდ დიდი (14-16 სმ) ცილინდრული ფორმისაა. დაუტოტველია, მწიფდება გამკვირვალე ქარვისფრად. მსხვილი, მკვეთრად გამორჩეული მტევანი სასიამოვნო შთაბეჭდილებას ტოვებს, ოღონდ მცირე მოსავლიანობა იცის. ღვინო დგება სურნელოვანი, დამახასიათებელი გემოთი და გამჭირვალე ფერით. ნაყენს მაღალი სპირტიანობა ახასიათებს. საღვინე ქ. შია. თუშკა ხილად სუფრის თვალს წარმოადგენს, მასთან შეკვარებული ნოვა ცვენადობას წყვეტს. მტევანი უფრო მსხვილი და მკიდრო ზდება. საკმაოდ სრულად ისხამს.

კიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზომი ხელსაწყოს ჩვენება	თერმო-მეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	—	—	—	—
1978	5/XI	1,079	27°	16,9%
1979	25/XI	1,080	25°	18,8%
1980	17/X	1,075	24°	18,0%
1981	24/X	1,085	22°	19,9%
1982	20/X	1,085	18°	19,4%
1983	18/X	1,075	24°	17,5%
1984	30/X	1,075	15°	17%
1985	5/XI	1,076	17°	17%

1	2	3	4	5
1986	5/X1	1,075	15°	17%
1987	30/X	1,084	23°	19,9%
1988	25/X	1,078	17°	18%
1989	21/X	1,075	24°	17,5%
1990	21/X	1,080	21°	18,0%
1991	20/X	1,075	21°	17,9%

ქართული
საინჟინერო-გეოლოგიური ინსტიტუტი

◆

ჩ ე რ გ ვ ა ლ ი

თეთრყურძენა ჯიშია. მალღარი. დაბლარზე ჩვენს საკოლექციო ნაკვეთზეა დაყვანილი. დაბლარს და ნიადაგს კარგად ეგუება. ხშირ-სა და სუსტი ხსნარით შეწამვლას მოითხოვს. ეფექტურია მალალი შტამბი. ყლორტი ღონიერია, ძალიან მოკლე მუხლთაშორისებით. საკმაოდ გამოყოფილი მუხლებით, რომელიც თეთრი ბუსუსებითაა დაფარული. ახალი ნაზარდი ყლორტი მომწვანო ფერისაა. წვერს რუხი წითელი ფერი გადაკრავს. მომწიფებელი ყლორტი რუხი მოწითალო ფერით ხასიათდება. ფოთოლი ხშირად სამნაკეთიანია. გამოერევა ხუნთვითიანიც. საერთოდ ოვალური ფორმისაა და საკმაოდ სქელი, ღრმად დაკბილული გონიოები აქვს. ზედაპირი პრიალა და ნაკეთიანია, ქვედა კი ქეჩისებური ბუსუსებითაა დაფარული. ფოთლის ყუნწის საჯდომის ამონაკვეთი ხშირად ჩანგისებურია, სამი ძარღვისაგან შესდგება და მომრგვალო ფუძე აქვს (ნ. კეცხოველი). ისხამს კარგად. მტევანი შედარებით სრულია (11-15 სმ). ცილინდრული ფორმისა, დატოტიანებულია. ასხია საკმაოდ მსხვილი ოვალური ფორმის მარცვალი. ღია მოწვანო ფერისა, სქელი კანით. ძველად სასუფრე უურძნადაც იყენებდნენ. დგება კარგი ხათისხის, მაგარი ღვინო, თავისებური სასიამოვნო გემოთი და სუნით.

მეანაკრებრი ანალიზის შედეგები

წლები	აკრების თარიღი	შაქარმზო- ში ხელსაწ- ვოს ჩვე- ნება	თერმომე- ტრის ჩვენება	შაქარბინ- %-ში
1977	—	—	—	—
1978	—	—	—	—
1979	10 X	1,090	23°	21,5%
1980	19 X	1,090	24°	21,5%
1981	8 XI	1,090	24°	21,5%
1982	19 X	1,080	19°	18,6%
1983	17 X	1,085	18°	19,9%
1984	17 X	1,090	22°	21,9%
1985	20 X	1,095	23°	22,8%
1986	20 X	1,090	22°	21,2%
1987	10 X	1,090	21°	21,2%
1988	18 X	1,091	19°	21,5%
1989	20 X	1,092	18°	21,8%
1990	19 X	1,095	22°	22,6%
1991	19 X	1,088	21°	20,7%

დასკვნები

თეთრყურძენა ჯიშისა, მალღარი, დაბლარზე ჩვენთან იქნა დაყვანილი. დაბლარს კარგად შეეგუა. კარგი ვეგეტაციით ხასიათდება. ახალგაზრდა ყლორტი შეფერილია მომწვანო-მოთეთრო ფერით და მთლიანად დამარულია ქეჩისებური თეთრი ბუსუსით. ყლორტის წვერი მოწითალო ფერისაა. ახასიათებს მოკლე მუხლთაშორისები. ფოთოლი საშუალო ზომისაა, ხუთწვერიანი, დაკბილული. ზედა მხარე დანაკეთულია, ქვედა შემოსილია ბუსუსით. ისხამს კონუ-

სური ფორმის მტევნებს. ასხია ოდნავ მეჩხერი წვრილი მარცვლები. მტევნის სიგრძე 10-14 სმ. ვანი 4-7 სმ. ისხამს ძალიან მკვრივად რომ ხშირად ფოთლებიც კი აქაიქ გამოსჩანს. მარცვლები მკვრივია რეზე ღვინისფერი გადაკრავს. მომწიფებული რქა კაკაოსფრადაა შეფერილი. აქვს მოკლე მუხლთამორიესები. არ საჭიროებს ხშირ შეწამვლას. ავადმყოფობის მიმართ გამძლეა. ადგილის მიმართ არ არის კაპრიზი. ხშირად 38-45 მტევანი ასხია ძირზე. მზადდება საშუალო ხარისხის ღვინო.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარ-მზომი ხე-ტერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	—	—	—
1978	20,X	1,075	17,2%
1979	25,X	1,070	16,2%
1980	4,X	1,075	17,2%
1981	16,X	1,075	17,6%
1982	24,X	1,075	17,2%
1983	24,X	1,075	18,2%
1984	24,X	1,070	16,4%
1985	7,X	1,075	17,2%
1986	17,X	1,078	18,0%
1987	19,X	1,075	17,2%
1988	10,X	1,070	16,2%
1989	18,X	1,075	17,2%
1990	20 X	1,078	18,0%
1991	19,X	1,073	18,8%

თეთრყურძენა ჯიშა. მალლარი, სახარდანე მთელს კოლხეთში, დაბლარზე დაუიყვანეთ. დაბლარს კარგად შეეგუა. ახასიათებს კარგი ვეგეტაცია. ხასიათდება ღონიერი ყლორტებით. მალალი შტამბი უფრო შედეგიანია. ნიადაგს კარგად ეგუება. ყლორტი ხშირმუხლიანია. მუხლთაშორის მანძილი 7 სმ. მუხლების ზურგულები საკმაოდ მკვეთრად წამოწეულია. ყლორტს გადაკრავს მომწვანო-მოყვითალო ფერი. დაფარულია თეთრი, ქეჩისებური ბუსუსით. ფოთოლი ოვალური ფორმისაა. სამწვერიანი გონიოებით, გონიოები მკვეთრად დაკბილულია. ზედა მხარე პრიალა, გლუვი ზედაპირი აქვს, ძარღვიანი ნაკეთებით. ქვედა მხარე დაფარულია თეთრი, ქეჩისებური ბუსუსებით. ყუნწსაჯდომი ბუდე ოვალური ფორმისაა. მხრებთან შეხრილია და გონიოები უახლოვდება ყუნწს. ისხამს საკმაოდ დიდი ზომის კონუსურ მტევნებს, რომლის სიგრძე 11-14 სმ. განი 9-12. მარცვალი საკმაოდ დიდია, კვერცხისებური ფორმის. მომწიფებული რქა შეფერილია მუქ კაკოსფრად, გამჭვირვალეა. მწიფდება ქარვისფრად, ყურძენი სასიამოვნო გემოთი და სურნელებით გამორჩეულია. დენო კარგი ხარისხისაა. ჯიში მალალი საექსპლოატაციო ღირებულებით ხასიათდება.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარმზომი ხელსაწყოს ჩვენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	—	—	—	—
1978	—	—	—	—
1979	10/X	1,095	20°	22,6%
1980	19/X	1,095	18°	22,6%
1981	21/X	1,085	25°	20,2%
1982	10/X	1,090	18°	21,2%
1983	19/X	1,090	18°	21,2%

1	2	3	4	5
1984	20/X	1,090	20°	21,0%
1985	17/X	1,095	18°	22,6%
1986	20/X	1,092	19°	21,8%
1987	25/X	1,090	21°	21,2%
1988	21/X	1,090	20°	21,2%
1989	15/X	1,095	21°	22,6%
1990	11/X	1,090	20°	21,2%
1991	10/X	1,100	20°	23,9%

შ პ ი ტ ი ლ უ რ ი

თეთრყურძენა ჯიში. მაღლარი. დაბლარზე კარგად გაიხარა. მაღალი შტამბი უფრო ეფექტურია. იცის კარგი ვეგეტაცია. ახალგაზრდა ყლორტი შეფერილია რუხი მოწითალო ფერით და დაფარულია ბუსუსებით. პირველი ფოთოლაკის ზედა მხარიც ბუსუსიანია: ბუსუსიანობა ინტენსიურია ყლორტზედაც. კარგად მსხმოიარობს. ისხამს ცილინდრული ფორმის მცირე მტევნებს, მწიფდება ქარვისფრად, მწიფობისას ოდნავ ღვინისფერი გადაკრავს. დგება კარგი ხარისხის, გამკვირვალე, თეთრი ღვინო, ავადმყოფობის მიმართ გამძლეა. ნიადაგსაც ეგუება.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარ-მზომი ხელსაწყოს ჩვენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	—	—	—	—
1978	5/XI	1,080	16°	18,3%
1979	10/XI	1,090	19°	21,2%

1	2	3	4	5
1980	19/X	1,080	18°	18,3%
1981	24/X	1,080	21°	18,6%
1982	5/XI	1,081	16°	18,6%
1983	13/X	1,089	17°	21%
1984	17/X	1,095	22°	22,6%
1985	13/X	1,095	23°	22,8%
1986	18/X	1,080	21°	18,6%
1987	15/X	1,085	20°	19,9%
1988	21/X	1,095	19°	22,6%
1989	29/X	1,095	19°	22,6%
1990	19/X	1,090	20°	21,2%
1991	19/X	1,095	21°	22,6%

პ ო ლ ი

შავეყურძენა ჭიშია, მაღლარია, დაბლარს კარგად შეეგუა. დაბლარზე პირველად დაიყვანა ზოსი წოწორიამ. მისი ნაკვეთიდან ავიღეთ კვირტები. უფრო მაღალ შტამბს ითხოვეს. აქვს ბუსუსიანი ყლორტები და ფართო, გონივრულად დაკვირვებული, ხუთნაკეთიანი ფოთოლი. ახალი ნაზარდი ყლორტი რუხი მოწითალო ფერისაა. გამოირჩევა მოკლე მუხლთაშორისებით, საკმაოდ გამოყოფილი სამუხლვე ზურგულათი. ყლორტისა და ფოთლისათვის დამახასიათებელია ბუსუსიანობა. ყლორტს ყოველთვის რუხი მოწითალო ფერი გადაკრავს, რაც ადვისის, კაკიკის, ნოვასა და სხვა ადგილობრივი ჭიშებისათვის დამახასიათებელი არაა. ისხამს მრავლად. მტევნის სიგრძე 15-17 სმ. მტევანი კონუსურ-ცილინდრულია, მეჩხერი დატოტებით. რომელზედაც აგრეთვე მეჩხერად ასხია ჭარცვალი. მარცვალი საკმაოდ დიდია, მწიფობის დროს მტევანს ნაცრისფერი ფი-

ფქი ფარავს. ეს თვისება მხოლოდ ამ ჯიშის ვაზისათვისაა დამახასიათებელი. ამიტომ მტევანი მიმზიდველ შთაბეჭდილებას ქმნის ვეებს. მწიფდება ოქტომბერში. ამ ყურძნის ღვინო იმტეხება მსაქმისაა, რომ „საზედაშეს“ ეძახიან, ღვინო თავისებური გემოსია, ოდნავ გადამწიფებული ვაშლის გემოთი, სურვნელითა და მალაღი ხარისხით.

ქიმიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარ მზომი ხელსაწყოს ცენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	—	—	—	—
1978	5/XI	1,085	18°	19,8%
1979	28/X	1,100	19°	23,9%
1980	20/X	1,095	21°	22,6%
1981	26/X	1,090	26°	21,5%
1982	5XI	1,085	18°	19,8%
1983	20/X	1,095	21°	22,6%
1984	15/XI	1,085	23°	20,2%
1985	5/XI	1,085	22°	20,2%
1986	5/XI	1,085	22°	19,9%
1987	10/XI	1,090	25°	21,5%
1988	30 X	1,086	22°	20,3%
1989	25/X	1,095	21°	22,6%
1990	20/X	1,092	21°	21,8%
1991	19/X	1,098	21°	23,4%

ბ უ ზ ე რ ი

თეთრყურძენა ჯიშის სახეობაა. მალღარი. დაბლარსკენა დაბლაკენა ეგუება. უფრო მაღალ შტამებს მოითხოვს. ავადმყოფობისადმი უწყინებელი გამძლეა. ყლორტები რუხი მოწითალო ფერისაა და დაფარულია საკმაოდ ძლიერი ბუსუსებით. აქვს პატარა ზომის, ძლიერ დანაკეთული და გონივრულ დაკბილული ფოთოლი, რომლის ქვედა მხარი ძლიერ ბუსუსიანია. მუხლთაშორის მანძილი მკვირეა. ისხამს ცილინდრულ ფორმის წვრილ მტევნებს. მარცვალი წვრილია, ვწიფობისას დაკრავს რუხი ღვინის ფერი. ღვინო დგება კარგი, დამახასიათებელი გემოთი და სუნით.

თივისური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრეფის თარიღი	შაქარ-მოსავლის ხელსაწყოების წვეწვება	თერმომეტრის წვეწვება	შაქარი %-ში
1977	5/XI	1,085	18°	19,9%
1978	5/XI	1,086	18°	20,2%
1979	15/XI	1,095	20°	22,6%
1980	19/X	1,095	19°	22,6%
1981	24/X	1,090	20°	21,2%
1982	5/XI	1,085	18°	19,9%
1983	19/X	1,095	19°	22,6%
1984	17/X	1,083	18°	19,1%
1985	13/X	1,090	23°	21,5%
1986	20/X	1,090	21°	21,2%
1987	25/X	1,085	18°	19,9%
1988	6/XI	1,087	19°	20,4%
1989	20/X	1,089	19°	21,0%
1990	21/X	1,090	20°	21,2%
1991	19/X	1,095	22°	22,6%

შევყურებენა ჭიშია. მალლარი. დაბლარსაც კარგად შევსებულა. მატის მიმართ კაპრიზია. ავადმყოფობას ეგუება, ახასიათებს საკმაოდ სრული ვეგეტაცია, მსხვილი ყლორტი. აქვს სქელი, ფართო, დაკბილული სამნაკეთიანი ფოთოლი, რომლის ქვედა მხარე დაფარულია ბუსუსებით. მოკლე მუხლთაშორისი მანძილით. ყლორტს მოწითალო ფერი გადაკრავს. უხვმოსავლიანია. ისხამს წოწოლა და გრძელ მტევანს, რომელიც განიერი, კონუსური ფორმისაა. მისი სიგრძე 20 სმ. აღმატება, განი 15 სანტიმეტრს, მტევანი მრავალტოტიანია. ოდნავ მეჩხერი, მარცვლის დიამეტრი 1 სმ. აღმატება. სქელკანიანია. ნოტიო, ნესტიანი კლიმატი მოქმედებს მსხმოიარობაზე, ნაყოფი ილახება. მძიმე და ხშირ შეწამვლას არ საჭიროებს. შაქარი ნაყოფში მცირე რაოდენობითაა. ღვინო დგება ყარგი ხარისხის, პროფ. გივი მიქელაძის განცხადებით, ბორდოს ღვინოს არ ჩამოუვარდება. ღვინოში შაქარი მთლიანად სპირტიანდება. ხარდანზე ძალიან კარგად ხარობს. ქვემოლ სასიამოვნო შესახედავია, ნაყოფიც ბევრი იცის და დეკორაციულია. ხილად გამოსაყენებელია. გამოიყენება სასუფრედაც, აყენებენ ღვინოსაც.

ჟივიური ანალიზის შედეგები

წლები	დაკრების თარიღი	შაქარმზომი ხელსაწყოთა ჩვენება	თერმომეტრის ჩვენება	შაქარი %-ში
1977	8/IX	1,070	18°	15.9%
1978	10/IX	1,072	18°	16.4%
1979	20/X	1,070	24°	16.9%
1980	23/X	1,070	23°	16.2%
1981	11/X	1,070	23°	16.2%
1982	10/IX	1,080	18°	18.6%
1983	23/X	1,074	24°	17.9%

ქართული
საერთაშორისო
საერთაშორისო

1	2	3	4	5
1984	8/X	1,075	16°	17,0%
1985	8/X	1,074	16°	16,7%
1986	19/X	1,070	23°	16,2%
1987	15/X	1,072	21°	16,4%
1988	19/X	1,075	18°	17,2%
1989	10/X	1,076	20°	17,9%
1990	20/X	1,077	19°	17,8%
1991	19/X	1,078	18°	18,0%

დასკვა

აქ წარმოდგენილ ჯიშთა ქიმიური ანალიზის შედეგები ადასტურებს, რომ მათ დიდი სამეურნეო ღირებულება აქვთ და უდავოდ პერსპექტიულია, მისი ხელყოფა და საკოლექციო ნაკვეთის მოშლა „ურაპრივატიზაციის“ შედეგად ბარბაროსობა იქნება, რასაც მკითხველიც დამიმოწმებს, ალბათ.

სარკმლი

1. ანოტიცია	3
2. გამოქვეყნებული ლიტერატურის სია	4
3. ანბანური საძიებელი	4
4. ადესა	5
5. აფშილური	6
6. აღუნდღეში	7
7. ეგურბგური	5
8. კაპიტი	9
9. კამური	10
10. კოლოში	12
11. მაკუყადინა	13
12. მახვატელი	15
13. ნოვა	16
14. ოჯალეში	17
15. პანეში	19
16. პუმბულა	20
17. საადრეო ჩეში	22
18. ტოროქეჩი	22
19. შონური	23
20. შხუჩეში	25
21. ჩერგვალი	26
22. ჩეჭიფეში	28
23. ჩეხარდანი	28
24. კვიტილური	30
25. კოდი	32
26. კუბერი	33
27. ხოჩიში თალი	34
28. დასკენა	34

საქართველოს
აკადემიის
გამომცემლობა

ГИВИ ВЛАДИМИРОВИЧ ЭЛИАВА

Каталог уникальных пород
старокохидских виноградных лоз
(на грузинском языке)
(второе сокращенное издание)

კონსულტანტი მევენახე-აგრონომი თ. ელიავა

რედაქტორი
ტექნიკური

ა. კალანდარიშვილი

(წიგნი იბეჭდება მუზეუმის შეკვეთით, კულტურის
სამინისტროსა და სპონსორის თანხმობით)

სპონსორი მარტვილის ღვინის ქარხანა

1078/10

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

